

Fig. 1. Wilgenlaan, op zoek naar schorshorentjes. Foto Ingrid Margry.

Hannco Bakker & Kees Margry

Excursion to Klein Profijt – once more high biodiversity along the Oude Maas river

Summary. On 31 August, 2019 an excursion took place to Klein Profijt (Rhoon, province of Zuid-Holland). Klein Profijt is a small brackish intertidal area along the north bank of the river Oude Maas. This excursion was a follow up activity after the earlier investigations of Ruigeplaatbos and Visserijgriend (in Hoogvliet, Zuid-Holland). The diversity of species was higher than expected. In total 71 species were found, of which 31 alive. Also the recently discovered '*Murchisonella spec.*' was found.

Introductie

Na de inventarisaties in het Ruigeplaatbos en de Visserijgriend in Hoogvliet, Zuid-Holland (Bakker & Kuijper, 2019a) is het plan gemaakt om er vervolg aan te geven door meer locaties rondom de Oude en Nieuwe Maas te inventariseren. Eén van de hoofddoelen was om verder in kaart te brengen waar de recent ontdekte nieuwe soort 'Vreemde speldhoren' *Murchisonella spec.* voorkomt (Bakker & Kuijper, 2019b). Daarnaast werd ook verwacht dat populaties van het Getijdeslakje *Mercuria anatina* beter in kaart gebracht konden worden.

Er was een grote opkomst tijdens de excursie op 31 augustus 2019: maar liefst 25 deelnemers deden mee aan deze excursie. Onder de deelnemers waren ook twee deelnemers van Natuurvereniging IJsselmonde, waarvan de leden ook waren uitgenodigd.

Algemeen en biotoop Klein Profijt

Klein Profijt is in tegenstelling tot de bovengenoemde eerder onderzochte gebieden een stuk groter (65 ha). Echter, er is maar een klein deel middels een wandelroute toegankelijk (fig. 2). Op deze route zijn wij dan ook gebleven. Klein Profijt wordt bestempeld als een Veldkers-ooibos. Door het gebied zijn er verschillende wilgenlanen met aan beiden kanten een sloot. Het

is een eb- en vloedbos door de getijdenwerking van de Oude Maas. Hierdoor is er ook een invloed van zout aanwezig, vergelijkbaar met het Ruigeplaatbos en de Visserijgriend. Echter is het wel zo dat veel sloten langs de wilgenlanen minder invloed ondervinden van de getijdenwerking en hierdoor voornamelijk zoet blijven. Door de verscheidenheid aan biotopen met zoetwater, brakwater, moeras, droog bos en de rijen knotwilgen werd er verwacht dat ook hier een grote diversiteit aan weekdieren aanwezig zou zijn. Het gebied is eigendom van, en in beheer bij, het Zuid-Hollands Landschap.

Methode en locaties

In februari 2019 heeft de eerste auteur vooruitlopend op deze excursie er alvast een kijkje genomen. Toen zijn vier plekken bemonsterd om een eerste indruk te krijgen.

Door de grote hoeveelheid deelnemers en de smalle paden in het gebied is er tijdens de excursie op 31 augustus 2019 voor gekozen om de groep in tweeën te splitsen. Eén groep werkte onder leiding van Sylvia van Leeuwen en Anthonie van Peursen en ging linksom, de andere groep onder leiding van Hannco Bakker rechtsom. Er is door de twee verschillende groepen in totaal op 15 verschillende plekken gezocht (tabel 1).

Fig. 2. Klein Profijt, wandelroute. Foto Gab Mulder.

Individue en groepjes kozen hun eigen strategie. Sommigen bleven vooral bij de knotwilgen staan (fig. 1). In het strooisel tussen de takken op de stoof en in de holtes van de stammen was immers de meeste kans op een of beide soorten schorshorentjes *Balea spec.* Anderen kropen over de grond en zochten onder bramen en brandnetels tussen het strooisel en op de bodem. Ook werd er met schepnetjes in de sloten gevist. En natuurlijk werd er op het strandje van de Oude Maas gezocht. Enthousiast werd er gereageerd bij de eerste vondsten van de Getijdeslak *Mercuria anatina*. Driftig werd er bodemmateriaal gezeefd in het moerassige deel vlak bij de Oude Maas.

Een deelnemer met lieslaarzen daalde af in een kreek. Met een schepnetje werd blubber opgeschept en die werd zoveel als mogelijk gezeefd. Vervolgens werd het residu over de gereed-gehouden potjes van enkele enthousiaste deelnemers verdeeld. Zonder huiswerk vind je immers minder soorten. Het blijft spannend wat je allemaal gevonden hebt. Of de 'Vreemde speldhoren' erbij zit weet je pas als je thuis de gedroogde modder hebt uitgezocht.

Door de hoeveelheid deelnemers was het niet mogelijk om keurig de exacte aantallen van alle mollusken te noteren, wel is er voor elke soort genoteerd of deze levend of dood (lege huisjes en kleppen) aangetroffen werd. Deelnemers hebben de in hun monsters gevonden soorten achteraf doorgegeven aan de excursieleiding.

Het pad in Klein Profijt is een rondlopende route, halverwege

Fig. 4. Slanke schorshoren *Balea perversa* kruipend op een knotwilg. Foto Sylvia van Leeuwen.

Fig. 3. Lunch aan de Oude Maas. Foto Ingrid Margry.

kwamen de twee groepen elkaar dan ook tegen om aan de Oude Maas met z'n allen te lunchen (fig. 3). Het ruige terrein op deze oever liet weinig ruimte om tijdens de lunch met alle deelnemers ervaringen uit te wisselen. Sommige deelnemers ontmoette je pas bij terugkomst op het parkeerterrein. Het werd aan het eind niet voor niets een langere nabespreking.

Enkele maanden hierna is in een kleine groep verzameld materiaal bestudeerd om tot een complete lijst te komen van wat er die dag is gezien en verzameld. Er waren enkele opmerkelijke vondsten waar de identificatie van gecontroleerd moest worden. Met name soorten uit het genus *Pisidium*, waarvan tegenwoordig een aantal soorten in *Euglesa* geplaatst is, bleken een uitdaging te zijn door de grote hoeveelheid verzameld materiaal.

Resultaten

Er zijn in totaal 71 soorten waargenomen (tabel 2). Ter plekke zijn 31 van deze soorten ook levend aangetroffen. Eén soort is buiten beschouwing gelaten, namelijk de Muizenkeutel *Bittium reticulatum*. Het gaat hierbij om een aangespoeld fossiel exemplaar. We kunnen er dan ook niet van uitgaan dat deze soort hier voorkomt. Bijzondere vondsten waren het Getijdeslakje en de Vreemde speldhoren. Naast de vondst van de Vreemde speldhoren in het Ruigeplootbos en de Visserijgriend kunnen we deze plek als derde locatie voor de Oude Maas op de lijst zetten. Op de aanwezige knotwilgen zijn drie soorten Clausiliidae gevonden die voornamelijk hierop leven (fig. 1). Van de

Fig. 5. Aanspoelselstrandjes aan de Oude Maas. Foto Ingrid Margry.

Tabel. 1. Bemonsteringsplaatsen Klein Profijt

Locatie	Coördinaten	Datum	Locatie en biotoop	Methode
KL001	51.838417, 4.436304	24.ii.2019	in de grienden, nabij de Oude Maas	bodemmonster
KL002	51.837610, 4.436070	24.ii.2019	Oude Maas	aanspoelselmonster
KL003	51.837862, 4.437316	24.ii.2019	in de grienden, nabij de Oude Maas	aanspoelselmonster
KL004	51.836541, 4.441168	24.ii.2019	in de grienden, nabij de Oude Maas	aanspoelselmonster
KL005	51.836254, 4.442484	31.viii.2019	wilgenlaan, onder wilgen, fijn bodemmateriaal	bodemmonster
KL006	51.836802, 4.444579	31.viii.2019	wilgenlaan en sloten	handvondsten
KL007	51.83662, 4.44073	31.viii.2019	bruggetje over een stroomopening naar de Oude Maas, modder/slik	bodemmonster
KL008	51.836693, 4.438759	31.viii.2019	aanspoelselstrandje	aanspoelselmonster
KL009	51.839002, 4.433014	31.viii.2019	uithoek van het strandje, overgang naar wilgenvloedbos, getijde overgang	bodemmonster
KL010	51.838988, 4.433689	31.viii.2019	vlakbij de uithoek, modder, uitstroom van een geultje	handvondsten
KL011	51.839245, 4.435682	31.viii.2019	geultjes en poeltjes, vochtig/moeras	bodemmonster
KL012	51.839291, 4.437312	31.viii.2019	brug over stroomgeul, modder/slik	bodemmonster
KL013	51.837914, 4.44241	31.viii.2019	wilgenlaan en sloten	bodemmonster
KL014	51.83868, 4.43329	31.viii.2019	stroomgeul, modder/moeras	bodemmonster
KL015	51.838676, 4.433293	31.viii.2019	aanspoelselstrandje, direct bij de slenk	aanspoelselmonster
KL016	51.836113, 4.443236	31.viii.2019	wilgenlaan	handvondsten
KL017	51.837265, 4.444521	31.viii.2019	brug over stroomgeul, modder/slik	bodemmonster
KL018		31.viii.2019	losse waarnemingen over het hele gebied	handvondsten
KL019	51.83586, 4.44450	31.viii.2019	langs pad evenwijdig aan rivier	bodemmonster

twee soorten schorshorens is alleen de Slanke schorshoren *Balea perversa* levend aangetroffen (fig. 4). Een deel van de zoetwatersoorten werd alleen gevonden op het aanspoelselstrandje (fig. 5), dit waren soorten zoals de Eeltslak *Lithoglyphus naticoides*, de Zoetwaterneriet *Theodoxus fluviatilis* en de Stompe moerasslak *Viviparus viviparus*. Deze soorten werden alleen gevonden in aangespoeld materiaal. Andere zoetwatersoorten werden vaak zowel dood als levend gevonden in de sloten langs de wilgenlanen. Landslakken werden voornamelijk op en rond de knotwilgen gevonden. In de moerassige biotopen en slenken werden alle andere brakwater- en landslakken gevonden die meer van vochtige omstandigheden houden.

Conclusie en discussie

Zowel het Getijdeslakje als de Vreemde speldhoren werd op deze locatie verwacht. Van beide soorten zijn maar enkele exemplaren gevonden, ondanks dat er specifiek naar gezocht is. De populaties van deze soorten lijken daarom kleiner te zijn dan in het Ruigeplaatbos en de Visserijgriend. Het is zeer waarschijnlijk dat de Vreemde speldhoren ook op andere locaties rond de Oude Maas gevonden kan worden. Opmerkelijk zijn de zoetwater- en riviersoorten die hier duidelijker aanwezig zijn dan in het Ruigeplaatbos. Die werden daar nauwelijks aangetroffen (Bakker & Kuijper, 2019a). Ook in vergelijking met de Visserijgriend ligt het aantal zoetwater- en riviersoorten hier hoger. Mogelijk mede door het ontbreken van een goede plek voor aanspoelen van lege huisjes en kleppen in die gebieden. In Klein Profijt waren er wel strandjes waar deze soorten konden aanspoelen. Opmerkelijk is dat er tijdens deze ene excursiedag 71 soorten zijn gevonden. In het Ruigeplaatbos en de Visserijgriend zijn tijdens de inventarisaties respectievelijk 57 en 60 soorten gevonden. Er is toen ook op meerdere dagen intensief gezocht. De diversiteit van het Ruigeplaatbos en Visserijgriend komt met de soorten die daar al eerder waren gevonden op respectievelijk 71 en 66 soorten. Voor Klein Profijt zitten we

zonder eerdere resultaten al op 71 soorten. Er zijn weinig bosbiotopen bemonsterd, daarom zijn er niet veel naaktslakken en andere bos-bewonende slakken gevonden naast de soorten die op en om de knotwilgen gevonden werden. Het is goed mogelijk dat de echte diversiteit van Klein Profijt dus nog een stuk hoger ligt dan nu is vastgesteld.

Vaak worden excursies zoals hier beschreven bijgewoond door de gemiddeld wat oudere leden van de Nederlandse Malacologische Vereniging. Leuk was dan ook de deelname van enkele jonge leden, die met hun blijk van kennis en ervaring hopelijk zorg zullen dragen voor de continuïteit van onze bruisende Nederlandse Malacologische Vereniging.

Dankwoord

Dank aan het Zuid-Hollands Landschap voor de toestemming om in het gebied te mogen inventariseren. Dank aan Bob Bruins voor de hulp bij het identificeren van o.a. de erwtenmossels. Dank aan alle excursieleden voor hun deelname en het doorgeven van alle vondsten.

Adressen van de auteurs

hanncobakker92@gmail.com

margry@home.nl

Geraadpleegde bronnen

- BAKKER, H. & W.J. KUIJPER, 2019a. Nieuwe vindplaatsen van de 'Vreemde speldhoren' (*Murchisonella spec.*) in Nederland. – *Spirula* 418: 7-9.
- BAKKER, H. & W.J. KUIJPER, 2019b. Molluskeninventarisatie van het Ruigeplaatbos en de Visserijgriend in Hoogvliet: bijzondere vondsten en een hoge diversiteit. – *Spirula* 421: 9-17.
- WAARNEMING.NL: <https://waarneming.nl/> Geraadpleegd: 15 februari 2020.
- ZUID-HOLLANDS LANDSCHAP. Klein Profijt: www.zuidhollandlandschap.nl/gebieden/klein-profijt. Geraadpleegd: 15 februari 2020.

Tabel. 2. Waargenomen soorten in Klein Profijt

In deze tabel hebben we alleen opgenomen of een soort levend of vers (doublet) is aangetroffen of dat er alleen lege huisjes / kleppen zijn gevonden. Door de vele deelnemers en de uiteenlopende methoden van noteren van waarnemingen werd het vrijwel onmogelijk om aantallen bij te houden.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Levend / vers	Lege huisjes / kleppen
Ovale kapslak	<i>Acroloxus lacustris</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Bruine blinkslak	<i>Aegopinella nitidula</i> (Draparnaud, 1805)	Ja	Ja
Grote clausilia	<i>Alinda biplicata</i> (Montagu, 1803)	Ja	Ja
Ronde beekmuts	<i>Ancylus fluviatilis</i> Müller, 1774	Nee	Ja
Geronde schijfhoren	<i>Anisus leucostoma</i> (Millet, 1813)	Ja	Ja
Draaikolk-schijfhoren	<i>Anisus vortex</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Vijvermossel	<i>Anodonta anatina</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Heesterslak	<i>Arianta arbustorum</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Vergeeten schorshoren	<i>Balea heydeni</i> (von Maltzan, 1881)	Nee	Ja
Slanke schorshoren	<i>Balea perversa</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Riempje	<i>Bathymphalus contortus</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Kleine diepslak	<i>Bithynia leachii</i> (Sheppard, 1823)	Ja	Ja
Grote diepslak	<i>Bithynia tentaculata</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Plompe dwergslak	<i>Carychium minimum</i> Müller, 1774	Nee	Ja
Slanke dwergslak	<i>Carychium tridentatum</i> (Risso, 1826)	Nee	Ja
Zwartgerande tuinslak	<i>Cepaea nemoralis</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Knotwilgslak	<i>Clausilia dubia</i> Draparnaud, 1805	Ja	Ja
Glanzende agaathoren	<i>Cochlicopa lubrica</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Toegeknepen korfmossel	<i>Corbicula fluminalis</i> (Müller, 1774)	Nee	Ja
Aziatische korfmossel	<i>Corbicula fluminea</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Zwervende akkerslak	<i>Deroceras cf. invadens</i> Reise, et al., 2011	Nee	Ja
Kleine akkerslak	<i>Deroceras laeve</i> (Müller, 1774)	Ja	Nee
Boerenknoopje	<i>Discus rotundatus</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Quaggamossel	<i>Dreissena bugensis</i> (Andrusov, 1897)	Nee	Ja
Driehoeksmossel	<i>Dreissena polymorpha</i> (Pallas, 1771)	Nee	Ja
Doffe erwtenmossel	<i>Euglesa casertana</i> (Poli, 1791)	Nee	Ja
Samengedrukte erwtenmossel	<i>Euglesa compressa</i> (Prime, 1852)	Nee	Ja
Geplooid erwtenmossel	<i>Euglesa henslowana</i> (Sheppard, 1823)	Nee	Ja
Gladde erwtenmossel	<i>Euglesa hibernica</i> (Westerlund, 1894)	Nee	Ja
Glanzende erwtenmossel	<i>Euglesa nitida</i> (Jenyns, 1832)	Nee	Ja
Fraaie erwtenmossel	<i>Euglesa pulchella</i> (Jenyns, 1832)	Nee	Ja
Scheve erwtenmossel	<i>Euglesa subtruncata</i> (Malm, 1855)	Nee	Ja
Driekhoekige erwtenmossel	<i>Euglesa supina</i> (Schmidt, 1851)	Nee	Ja
Leverbotslak	<i>Galba truncatula</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Witte schijfhoren	<i>Gyraulus albus</i> (Müller, 1774)	Nee	Ja
Traktorwieltje	<i>Gyraulus crista</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Vlakke schijfhoren	<i>Hippeutis complanatus</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Eeltslak	<i>Lithoglyphus naticoides</i> (Pfeiffer, 1828)	Nee	Ja
Getijdeslak	<i>Mercuria anatina</i> (Poirer, 1801)	Ja	Ja
Vreemde speldhoren	<i>Murchisonella spec.</i>	Nee	Ja
Moeras-hoornschaal	<i>Musculium lacustre</i> (Müller, 1774)	Nee	Ja
Dwerg-erwtenmossel	<i>Odhneripisidium moitessierianum</i> (Paladilhe, 1866)	Nee	Ja
Kelder-glansslak	<i>Oxychilus cellarius</i> (Müller, 1774)	Nee	Ja
Slanke barnsteenslak	<i>Oxyloma elegans</i> (Risso, 1826)	Nee	Ja
Tweeling-barnsteenslak	<i>Oxyloma sarsii</i> (Esmark, 1886)	Nee	Ja
Bron-blaashoren	<i>Physa fontinalis</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Puntige blaashoren	<i>Physella acuta</i> (Draparnaud, 1805)	Nee	Ja
Rivier-erwtenmossel	<i>Pisidium amnicum</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Posthorenslak	<i>Planorbis corneus</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Gewone schijfhoren	<i>Planorbis planorbis</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Jenkins waterhorentje	<i>Potamopyrgus antipodarum</i> (Gray, 1843)	Ja	Ja
Oever-loofslak	<i>Pseudotrichia rubiginosa</i> (Rossmässler, 1838)	Ja	Ja
Dwergpuntje	<i>Punctum pygmaeum</i> (Draparnaud, 1801)	Nee	Ja
Ovale poelslak	<i>Radix balthica</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Gewone hoornschaal	<i>Sphaerium corneum</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Stevige hoornschaal	<i>Sphaerium solidum</i> (Normand, 1844)	Nee	Ja
Moeraspoelslak	<i>Stagnicola palustris</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Barnsteenslak	<i>Succinea putris</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Langwerpige barnsteenslak	<i>Succinea oblonga</i> (Draparnaud, 1801)	Nee	Ja
Zoetwatermeriet	<i>Theodoxus fluviatilis</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Haarslak	<i>Trochulus hispidus</i> (Linnaeus, 1758)	Ja	Ja
Schildersmossel	<i>Unio pictorum</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Bolle stroommossel	<i>Unio tumidus</i> Philipsson, 1788	Nee	Ja
Geribde jachthorenslak	<i>Vallonia costata</i> (Müller, 1774)	Nee	Ja
Fraaie jachthorenslak	<i>Vallonia pulchella</i> (Müller, 1774)	Nee	Ja
Platte pluimdrager	<i>Valvata cristata</i> Müller, 1774	Ja	Ja
Vijver-pluimdrager	<i>Valvata piscinalis</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Grote kristalslak	<i>Vitrea crystallina</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Doorschijnende glasslak	<i>Vitrina pellucida</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja
Stompe moerasslak	<i>Viviparus viviparus</i> (Linnaeus, 1758)	Nee	Ja
Donkere glimslak	<i>Zonitoides nitidus</i> (Müller, 1774)	Ja	Ja